

Գաղղիոյ աստուածեան և նիւթապաշտ փիլիսոփայից գիրքերը հայերէն լեզուի թարգմանուին կամ առանձին տպուելով և կամ աւելի ազեկ կ'ըլլայ հանդիսի մի միջոցաւ, որով հանդէսի տէրն ալ կը շահուի, և յառաջագիմու թիւնը կրկնապատիկ եղած կ'ըլլայ: Արեմն ես ալ կը փութամ իւրեան աչքը լուսելով իմաց տալ, թէ ահաւասիկ Ռընանին խոստացեալ միւս հատոր գիրքը, այսինքն Գործք առաքելացի պատմութիւնը տպուեցաւ ու հրատարակը դրուած է, և կարելի է մինչեւ ցայսօր Տաճկաստան ալ հասաւ:

Յառաջագիմութեան նշան է ըստ ոմանց և ռամկութիւնը (1), երբ որդին իւր հօրը, ծառան իւր տիրոջը, գործաւորը իւր գործատիրոջ, աշակերտը իւր վարժապետին, աղախինը իւր տիրոջ, ստորագրեալը իւր վերնագրուին, իշխեցեալը իւր իշխողին հետ հաւասար ընթանալ կ'ուզէ, հաւասար իրաւունք ունենալ և հաւասար պատիւ: Կ'ուզէք սիրելի ընթերցողք անգամ մի ալ մեր գաղթեալ Հայաստանի կանանց տուած սահմանը մտիկ ընել. «Յառաջագիմութիւնը, կը գոչէ նա, զարգասէր ու պճնազգեստ կ'ինն է. ինչպէս որ օդոյն բարեխառնութեան աստիճանը ցուցնողը ջերմաչափն է, նոյնպէս դարուս յառաջագիմութե քայլաչափը կնկան Դոպլէինն է»: Չէինք կրնար այս սահմանին արժէքը արդարապէս քննել, առանց դպչելու դիւրագգած սրտերու ու անոնց փափուկ թելերուն անախորժ ձայն մի պատճառելու: Այսպէս ուրեմն որ աստիճանի սեռի եւ հասակի մարդոց հարցընելու ըլլամք յառաջագիմու-

թիւնը, իւր քմացը համեմատ պիտի սահմանէ զայն, որոնց և ոչ մէկին մէջ ճշմարտութիւն կայ: Աւստի մենք հոս անոր ճշմարիտ սահմանը տամք, ինչպէս որ անցեալ օր բարեպաշտ ու ողջամիտ եկեղեցականին մէկը կը սահմանէր. «Ճշմարիտ յառաջագիմութիւնն է բարուց ազնուականութիւնն և յաւիտենական օրէնքներուն յարգն ու պատիւը: Յառաջագիմող մարդ այն քրիստոնեայն է, որ նիւթականութեան վեր բարձրանալով, և իւր պարտաւորութիւնները կատարելով՝ արժանի կ'ըլլայ վարձուց զոր Աստուած պատրաստած է իւր յաւիտենական փառացը մէջ»: Սոյն յառաջագիմութիւնը պէտք է դաւանին բոլոր անոնք՝ որոնք կը պարծին յանունն Վրիստոսի, և որոնք որ կը դասեն զիրենք ի կարգս հարազատ որդուց սուրբ Առսաւորչի ճշմարիտ յառաջագիմողին, սրբոյն Սահակայ և երանելոյն Աեսրովպայ, որոնք բացին մեր առջեւ ճշմարիտ յառաջագիմութեան ասպարէզ, աղգային լեզուին բարգաւաճութիւնը, աղգային դպրութիւնը, որոնք դիւրացուցին մեզ յաւիտենականութեան ճանապարհին ընթացքը, ի ձեռն փրկարար արդեանց չարչարանաց տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիստոսի, որ ըսաւ՝ «Ասեմ ձանապարհ և ճշմարտութիւն»:

Ա.Օ.Գ.ԸՅԻՆ

Ապրիլ ամսոյ 23 ին գիշերը ընդհանուր ժողով գումարուեցաւ ի Պատրիարքարանի, ուր գաղտնի քուէարկութեամբ՝ Սրբազան Պատրիարք Հօր փոխանորդ ընտրուեցաւ բացարձակ առաւելութիւն ստանալով Գերա-

(1) Democratie,

պատիւ Իսահակ Եպիսկոպոսը : Եւ
 Ըրժ . Տիմոթէոս վարդապետն ալ
 Տնօրէն Խորհրդոյ անդամ՝ ընտրուե-
 ցաւ փոխանակ Ղուկաս վարդապե-
 տին , որ քանի մի ժամանակէ ի վեր
 այցելու թեան պաշտօնիւ ի Կիպրոս
 գացած է :

— Սուրբ Ըթողոյս տարեգրութիւն
 ի հին ժամանակաց հետէ մայիս ամ-
 սոյն սկսելով , ըստ սովորու թեան՝ հե-
 տագոյ փոփոխութիւններն եղան տես-
 չական պաշտօններուն մէջ :

Սուրբ Յարու թեան տեսուչ Ըրժ .
 Խորէն վարդապետին յաջորդէց Ըրժ .
 Պօղոս վարդապետը . և Խորէն վար-
 դապետին ապարանի տեսչութիւնը
 յանձնեցաւ : Իէթլէէ մի սուրբ Օլը-
 նընդեան վանաց տեսչութիւնը , որ
 Ըրժ . Փիլիպպոս վարդապետին վե-
 րայ էր , Ըրժ . Սրապիօն վարդապե-
 տին արուեցաւ : Ռէմէի տեսուչ
 Ըրժ . Ըթանաս վարդապետը Յայ-
 պէի սուրբ Արիստղայոս վանուց տե-
 սուչ կարգելով , նախկին տեսուչ
 Ըրժ . Երեմիա վարդապետը ի սուրբ
 Ըթոս գործաւ : Իսկ Ռէմէի տես-
 չութիւնն ալ Եւզակիայի Յովհան-
 նէս վարդապետին յանձնուեցաւ :
 Ըրժ . Վէորդ վարդապետն ալ , որ ի
 Վէթսէմանի սուրբ Ըստուածամօր
 եկեղեցւոյ տեսուչ էր , Պէրութի
 սուրբ Աշանի եկեղեցւոյ տեսուչ
 կարգուելով փոխանակ Ըրժ . Կիրա-
 կոս վարդապետին , նախորդ ամսոյ 26
 ին մեկնեցաւ աստի իւր պաշտօնին
 երթալու : Եւ սուրբ Ըստուածա-
 նի եկեղեցւոյ տեսչութեան յաջոր-
 դէց Ըդրիանուպօլսեցի Ըրժ . Սաե-
 փան վարդապետը :

— Քանի մի տարիէ ի վեր է սուրբ
 Ըթողոյս մէջ հաստատուած է հը-
 նու թեանց հաւաքածոյից համար յա-
 տուկ տեղ մի՝ շնորհիւ և աշխատու-

թեամբ Ըմեն . Սրբազան Պատրիարք
 Հօր , և բաւական հնու թիւններ ժո-
 զոված է : Սոյն հաստատու թիւր , զոր
 կրնանք առաջինը համարել ազգիս
 մէջ՝ ընդհանրութեան նկատմամբ ,
 շատերուն սրտին մէջ հնասիրութե-
 նոր եռանդ ու փափօք պատճառած
 է : Եւ քանզի որ եւ է հնութիւն մի
 պահպանուելով և ժամանակին անխը-
 նայ ժանիքներէն ազատ մնալով միայն
 հնացեր ու յարգ ստացեր է , վասն
 որոյ հնասէրք կը պարտաւորին իրենց
 ձեռքը եղած հնութեանց համար ա-
 պահովագոյն տեղ մի որոշել , առանց
 այս նախազգուշութեան լծէ հնասէ-
 րին փափօքը չպակուիր և լծէ հը-
 նութիւնները ժամանակին հազար ու
 մէկ գէպքերուն երթակայ լինելով
 կը կորսուին : Բաճներուս յայտնի ա-
 պօցոց է անցեալ տարուան ցաւալի
 գէպքը զոր կրեց համբաւաւոր հը-
 նասէր Շիրմազանեան Ըղա Վարուս-
 ար , որոյ հաւաքածոյքը նշանաւոր
 էին , և որուն յիշատակն է անդը-
 ջրհեղեղեան մարդոյ տիւսան՝ զոր ջը-
 նորհած էր Ըմենապատիւ Սրբազան
 Պատրիարք Հօր , որոյ և մնացեալ մա-
 սը , այսինքն գաղաթը վերի ծամե-
 լիքովը մեկտեղ իւր քովը կը մնար :
 Բայց ամսոս որ ռամիկ ժողովրդեան
 գաղանային յարձակման մի զոհ եղած
 է պատուական և շնաշխարհիկ հա-
 ւաքածոյքը , ինչպէս որ կը լսեմք :
 Ըյս գէպքերս խոհեմութեամբ կը շ-
 ուելով իւր մտաց մէջ Օմիւսնացի
 Ըղարէկեան մահատի Սարգիս ա-
 զոյն , խրկած էր անցեալները ի սուրբ
 Ըթոս Հայոց թագաւորներէն մը-
 նացած զրահ մի , զոր ինքը Կիլիկիոյ
 կողմերը ճամբորդութիւն ըրած ժա-
 մանակ ստացած է , և ըստ իւր վկա-
 յու թեան՝ ինն հարիւր տարուան է ,
 որ եթէ ստուգուելու ըլլայ , Բագ-

րատունեաց իշխանութեան ժամա-
նակի կը վերադարձան այն և ոչ Ռու-
բինեանց : Ար և իցէ, այսպիսի հնու-
թիւն մի քաղցր է միշտ հայկական
սրտի, և սուրբ Աթուս կը պարտա-
ւորի պահպանել զայն ի յիշատակ յա-
ւիտենական իւր ազգասէր առաքչին :

— Հանդէսիս չորրորդ թուով ծա-
նուցած էինք Ապագայի ազգայիննե-
րէն յարգոյ Աստուածատուր էֆէն-
տիին այս տարի ուխտի գալը արժա-
նապատիւ Օլաքարիա վարդապետին
հետ, որ երկու տարիէն ի վեր է այ-
ցելու թեան պաշտօնիւ Ապագայի կը
գտնուէր : Յիշեալ Աստուածատուր
էֆէնտիէն և Օլաքարիա վարդապե-
տէն ըսելով այն կողմի մերազնեաց
ժողովրդոց վերջին աստիճանի խեղ-
ճութիւնը թէ՛ բարոյական և թէ՛
կրօնական մասին, որո՞ք առանց քա-
հանայի մնացած են հինգ գիւղի բը-
նակիչները և զուրկ հոգեւոր միւ-
թարութիւններէ : սուրբ Աթուս
Տնօրէն Խորհուրդը նախագահութիւ
Սրբազան Պատրիարք Հօր՝ որոշեց որ
Օլաքարիա վարդապետը կրկին իւր
այցելութեան պաշտօնին երթալով,
յիշեալ գիւղորէից խեղճ ժողովրդե-
եան վիճակը քիչ միջոցի մէջ բարւո-
քելու համար՝ առ այժմ անոնց մէջէն
չայիահաս հինգ հոգի ընտրեն քիչ
շատ կարգաւ գրել գիտցող անձինք-
ներէ և սուրբ Աթուս խրկեն, որ
պէս զի անոնց ամենահարկաւոր ուս-
մանց սկզբունքները գոնէ սորվեցը-
նելով եւ եկեղեցականութեան մէջ
կրթելով, քիչ միջոցի մէջ քահանա-
յութեան աստիճան տրուի, որ եր-
կիրը դառնալով իրենց հայրենակից-
քը միսթարեն եւ անոնց հոգեւոր
պէտքերը լեցընեն : Ասոնցմէ ի զատ՝
գարձեալ յիշեալ Ապագայի գիւղօ-
րէից ժողովրդին մէջէն մէկ կամ եր-

կու փոքրահասակ տղաք ընտրուելով՝
սուրբ Աթուս յառանգաւորաց
Վարդիին մէջ հիմնական կրթութիւն
ստանան և գառնան իրենց հայրենի-
քը, որով միայն՝ ինչպէս համարուած
եմք, կարելի պիտի ըլլայ ամբողջ ժո-
ղովրդի մի բարոյական և կրօնական
վիճակը բարւոքել :

— Ամենապատիւ Սրբազան Պատ-
րիարք Հօրը Պօլիս եղած ժամանա-
կը, Վերապատիւ և Ազգասէր Պալ-
եան Կարապետ Ամիրայի յայտնած էր
Նորին Սրբազնութեան, թէ Այալովա-
յի մէջ ունեցած իւր կալուածքը կը
տակաւ սուրբ Երուսաղէմայ Աթու-
սոյն թողուլ կ'ուզէ, անոր տարեկան
արգիւնքովն սուրբ Վաղարիս մէջ
կամ մօտերը յառանգաւորաց Վրդ-
րոց մի հաստատուելու նպատակաւ :
Երեսպաշտ և հոգեւոր Ամիրային այս
ազգահասձոյ առաջարկութիւնը Սրբ-
ազան Հօր ի սուրբ Աթուս գալէն
զինի, Տնօրէն Խորհրդոյ միջոցաւ ըն-
դունուելով, հարկաւոր վաւերա-
գրութիւնները ու հաստատագրերը
թէ Ազգասէր Ամիրային և թէ սուրբ
Աթուսոյն հաճութիւնը ի գործ գրուե-
ցան : Հետեւապէս յիշեալ կալուած-
ները Վերապատիւ եւ Աթուասէր
Ամիրային կողմէն սուրբ Երուսաղէ-
մայ փոխանորդին յանձնուած ըլլալով,
ապրիլ ամսոյն վերջերը յատուկ հրա-
ման և հրահանգ խրկուեցաւ ասկէ
առ Արժ. Սիմօն վարդապետը, որ
անձամբ երթայ ի Այալովա և աչքէ
անցընելով զամեն ինչ՝ սկսի տիրաբար
հոգ տանիլ կալուածներուն : Հրա-
մանը, ինչպէս որ գրուած է մեզ,
ի գործ գրուեր է, և հարկաւոր ծախ-
սեր ալ եղած է : Ազգասէր ու հո-
գեւոր Ամիրային սոյն աստուածահա-
ձոյ կամոյ ամենայն բարեյաջողու-
թեամբ և հաստատուն ու անդարձ

կտակագրութեամբք ի գործ գրուելը օրհնեալ Ազգիս հանրութեանը ուրախութեամբ սրտի հաղորդելով, կը խոստանամք ուրիշ անգամ կտակագրութեանց պայմաններն ալ Սիօնիս միջոցաւ հրատարակել ի պարծանս մեծանուն կտակողին և ի ցնծութիւն բովանդակ Ազգիս :

ՈՒՍՈՒՄՆԵԿԱՆՔ

ՀԱՐՅՄՈՒՆՔ ԹՈՒԱՐԱՆԱԿԱՆՔ

(Տես թիւ 5. էրևս 77.)

- Ա. Հարցման լոճոմն է՝ 1760 կէժեալ :
- Բ. Հարցման լոճոմն է՝ 144 հապս մարգարիկն, և գին նոյա 6720 Տրամ :

Հարցոմն Գ.

Այսպէս լուայ ի վարդապետէն, եթէ գողեան մտին ի Սարկիանոն տրիկլին, և գողացան զկէս և զչորեւոր գանձին : Այլ մտեալ գանձաւորացն գտին ՆԻԱ (չորեքհարիւր քրսան և մի) կենդինար, և զև Ո (եւրեք հազար եւ վեց հարիւր) գահեկան : Արդ, գիտեա ի մնացելոցս թէ ամենայն սրչափ էր գանձն :

Հարցոմն Դ.

Հոռք (թոշակ) ուխտին սրբոյն Սոփիոյ, զհինգ մասն առնուն սարկաւագունքն, եւ յմասն առնուն քահանայքն, եւ ՄԻ լիտր առնուն եպիսկոպոսքն, և Ս (երկու հազար) լիտր այլ ուխտն : Արդ, գիտեա թէ ընդ ամենայն քանի լիտր լինի հոռքն :

Հարցոմն Ե.

Հոռք սպայիցն բաշխի այսպէս. Դ մասն պատուաւորացն, Ը մասն աւագացն, և ՃԺ կենդինար այլ հե-

ծելոցն : Արդ, գիտեա թէ ընդ ամենայն քանի կենդինար լինի :

Հարցոմն Զ.

Հազար (մառուլ) կայր ի մի պարտիղի, և հոռոմ մի եմուտ ի պատճառ զբաւսանաց, եւ եկեր զե եւ զԺե մասն հազարոյն, և իմացեալ իմ զորկորէութիւն առն, հանի զնա արտաքս, և մտեալ համարեցի զնա, և գտի ունջ (թանկ կամ տէժէթ) ճծծ : Արդ, գիտեա թէ ընդ ամենայն քանի ունջ կերեալ է հոռոմին :

ԵՄԵՆԵԿԱԳՐԵԿԱՆՔ

Վսեմափայլ Իզդէթ փաշային քաղաքիս պայծառութեանը համար տարած հոգողութեանը վերայ առիթ ունեցանք խօսելու նախորդ թիւերնուս մէջ : Անցեալ ամսոյն նորոգել տուաւ նաև քաղաքիս Յոպպէի կամ Հայր Աբրահամու (Պապէլ-Խալիլ) ըսուած գրան փեղկերը, որոյ համար կ'ըսուի թէ 300 ոսկի ծախք եղաւ . յիշեալ փեղկերը տախտակեայ են ու երկաթապատ :

— Վէննայու Սխիթարեան ուխտի միաբաններէն Արժանապատիւ Յովսէփ վարդապետը Պաթրճիեան և Արժ. Բարսեղ վարդապետը Նուրիճանեան սուրբ քաղաքս եկած ըլլալով, հետեւեալ օրը (ապրիլի 10 ին) փութացին գալ ի Ս. Աթոռս իրենց ողջոյնն ու յարգանքը մատուցանելու Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր, որ արժանաւոր մեծարանօք ընդունեց զիրենք : Յովսէփ վարդապետը ծանօթ է ազգիս իւր գլուխոր երկասիրութիւններովը, մանաւանդ անցեալները հրատարակած « Հիմնական տարբերութիւնք կաթոլիկէ և յըմիաճնական դաւանու-